

Laps ja perevägivald

Pia Ruotsala

EELK perekeskuse juhataja

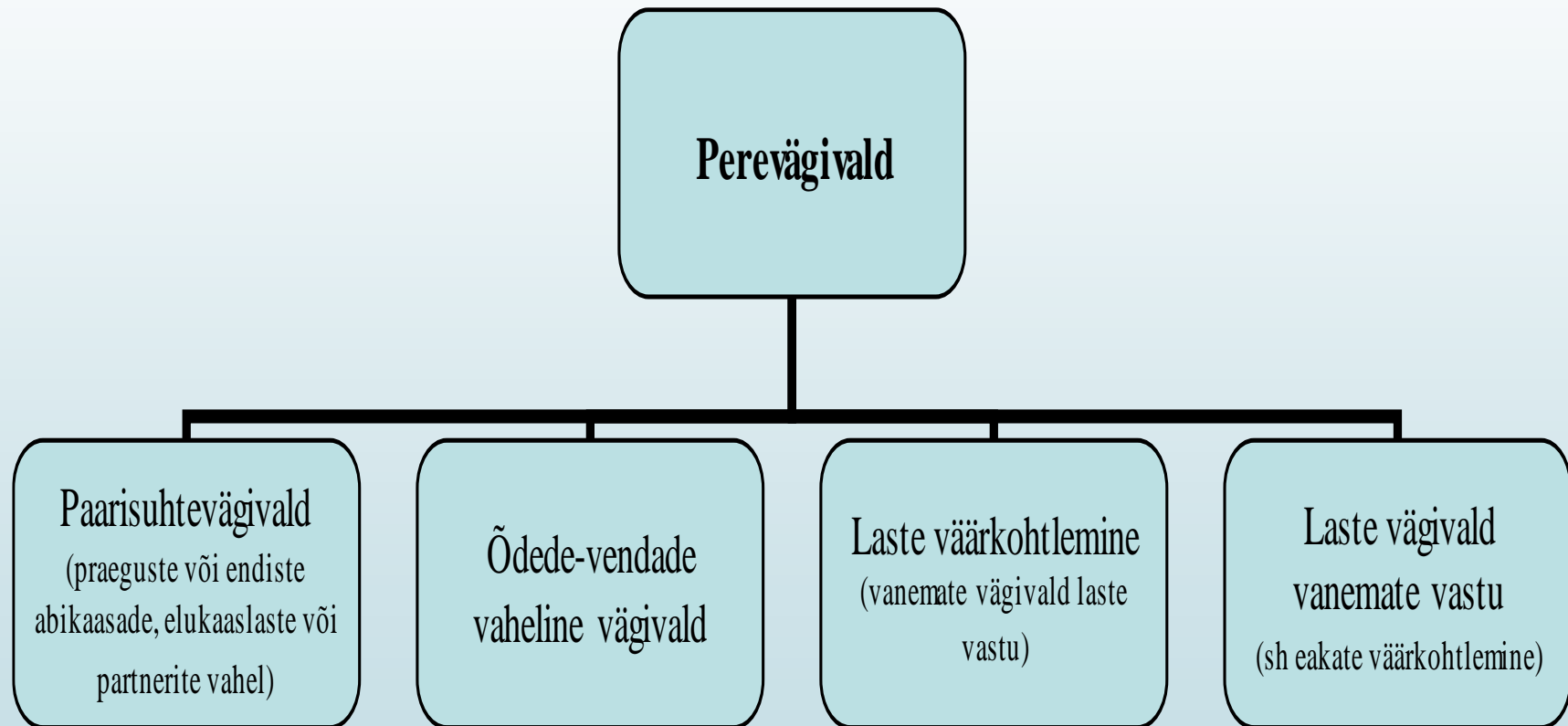

"Perevägivald"

- Domestic violence = koduvägivald;
- Laps paarisuhte vägivalla pealtnägijana, laps vägivalla kogejana, ohver;
- Eesti turvalisuseuring ütleb, et alaealistest lastest viibis 40 % vanemate vahelise vägivallajuhtumite juures;
- Politseistatistika järgi 40 % vägivaldses peres kasvavatest lastest on näinud, kuidas emale tekitati kehavigastusi;
- Lastele suunatud meetmeid pole piisavalt. Eriti pikema ajalise terapeutilise abi saamine ja perekeskse lähenemisega keskuseid on vähe;
- Põlvkondlik nähtus;
- Ennetustöö;
- Kogukondlik vastutus, ühiskondlikud väärtused: Me ei talu vägivalda!

Peres toimuvat vägivalda liigitatakse vaimseks, füüsiliseks, seksuaalseks, vaimulikuks ja majanduslikuks vägivallaks ning hooletussejätmiseks.

Pence and Paymar 1993

Politseistatistika järgi:

82% vägivaldses peres kasvavatest lastest on perevägivalla pealtnägijad.

2/3 peres aset leidnud vägistamise juhtumitest pandi toime laste silme all.

Mida lapsed nägid-kuulsid (% lastega perede koguarvust)

LAPSED KUULSID...

... kui vägivallatseja tekitas emale vigastusi 40%

... kui vägivallatseja ähvardas emale tekitada vigastusi 35%

... kui vägivallatseja ähvardas ema tappa 21%

... kui vägivallatseja kasutas ema suhtes seksuaalsundi 7%

... kui vägivallatseja vigastas ema relvaga 5%

Allikas: Kase, Pettai, (2005). Perevägivald Lääne-Eestis 2004-2005.

Politseistatistika analüüs. => Tähtvere Avatud Naistekeskus, Kadri Soo (TÜ)

Vägivalla faktorid

- Riski faktor: range vanemlus, vanemate vähene tähelepanu ja aeg;
- Käitumuslikud riski faktorid: aggressiivsus, kooli kiusamine, vihameelsus;
- Nõrk kooliedukus, madal AÖ (IQ);
- Impulsiivsus;
- Lapsena kogetud seksuaalne ärakasutamine;
- Lapsena kogetud vanemate lahutus, kus laps on jäänud konflikti vahele;

Allikas: Darrick Jolliffe, Greenwichi Ülikooli kriminoloogia keskus.

Kuidas vägivald mõjutab lapse maailma?

- Midagi on lõplikult rikutud;
- Hävitab lapse turvatunde, põhiusalduse;
- Kodu kujundab lapse maailma ja läbi koduse elu ta loob pildi elust, käitumisest, rollidest jms. – vägivald vääristab pilti;
- Dissotsiatiivsus. Lapse meel ei suuda käsitleda kogemusi;
- Laps suundub mõtlema sissepoole ja süüdistab ennast;
- Tunnete kapseldumine (hirm, valu, viha);
- Lapse vajadustele pole ruumi;
- Häbi takistab last jagamast –ta eristub teistest eakaaslastest;
- Laps on lojaalne oma vanemate vastu – ei räägi;
- Arengufaasides aeglustumine, keskendumisraskused koolis jne.
- Üksilduse tunne. Laps peab võtma suure vastutuse. (parentifikatsioon)

Mõjud

- Suurem risk haigestuda vaimselt, somaatiliselt – neuroloogiline mõju on taastamatu;
- Koolis probleeme: käitumine, varastamine, keskendumisraskused;
- Koolikiusamine;
- Õpitud ja sisestatud abitus;
- Vihaga toimetulek: sisse- või väljapoole (enese vigastamine);
- Suutmatud hoida võrdseid ja vastastikuseid inimsuhteid, olla olemas tervikuna;
- Ühiskondlikud mõjud

= Tavaliselt perevägivalda kogunud lapsel tekivad häired kõigis kolmes valdkonnas:

1. Traumeeritus
2. Tunded
3. Rollid

Kuidas aidata last?

- Argielus aitamine hakkab mõttega: Turvaline täiskasvanu õpib nägema lapse käitumise taha: Millised elukogemused ja tundekogemused on "kohal" lapse käitumise juures. Käitumise taha vaatamine aitab täiskasvanul tulla toime oma tunnetega siis, kui lapse häiriv käitumine tekitab väljakutseid. Parimal juhul see aitab liikuda empaatia ja kiindumuskesksuse suunas.
- Peamine on see, et lapse kogemused on tõde. Temal lubatakse olla olemas ja aktsepteeritud koos oma raskete kogemustega. Tema saab tulla nähtavaks tervikuna.
- Lapse turvalisust kinnitavad turvalised täiskasvanud, kes jäävad. Tasapisi suudab laps hakata sisendama endale turvalisi objekte. Sümbioos (keegi hoiab mind ja mu kogemusi meeles) => eristumine
- Laps vajab enda kogemuste käsitlemiseks aega, rahu, turvalisust, loomingulisust (nt. kunstiteraapiat) ja struktuuri.
- Märkamine! Kõige esimesena kehalised reaktsioonid, sest lapsel pole sõnu kogetud kirjeldamiseks.

Armastus

- Perevägivalda kogunud laps vajab palju armastust, et ta õpiks usaldama enda sisemisi kogemusi.
- Läbi armastuse pakutakse struktureeritud turvalisust: Rahulik ja lapse tundeid vastuvõttev täiskasvanu aitab luua pidepunkte lapse meele sisesesse kaaosesse . Piirid & armastus! Holding, kinni hoidmine!
- Tunnete ja kogemuste sõnastamine; täiskasvanu kuulab, annab nõu ja osutab empaatiat.
- Last ei jäeta maha (hülgamise hirm).
- Vägivalla must-valgeks värvitud maailma tekivad värvid ja see vabastab empaatilisuse, ka enda vastu. Siis laps ei vaja vägivalda enda vajaduste rahuldamiseks. Valu mõiste sisestamine.
- Tingimusteta armastus tervendab! Tähtsuse kogemus, mina olen oluline ja väärtuslik!

EELK perekeskuse perekeskne mudel

- Eesmärk on aidata kõiki pereliikmeid, koos ja eraldi. Iga üks vajab tuge ja abi.
- Alustatakse intervjuudega eraldi ja hakatakse tasapisi tõstma turvalisuse taset. Töödatakse terapeutiliselt ja multiprofessionaalselt individuaalselt kuni on turvaline töödada koos. Terapeudid vahetavad infot.
- Luuakse vägivaldse ja vägivallatu elu narratiivid.
- Luuakse turvaline keskkond, kus on lubatud rääkida ka vägivallast.
- Vastutamine (tunded – teod – muutus).
- Armastav pilk. Taunitakse vägivalla tegusid, mitte inimest ennast.
- Integratiivne lähenemine. Tunnetega toimetuleku ja konfliktide lahendamise õppimine, aga ka turvaliste objektide sisestamine. Pidev stabiliseerimine. Kust viha ja tähtsusetuse tunne tekivad? Enda ilma jäämise valu käsitlemine.
- Vägivallatseja peab mõistma, milleks tal on vaja vägivalda. Lapsed on hea motivatsioon vägivallavaba elu valimiseks, aga vajatakse enda tahet muutumiseks.